

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

177. An impetrata dispensatione matrimonij nullius, coniux impedimenti
consciis teneatur aperire alteri matrimonium contractum fuisse irritum?
Et docetur quid in praedicto casu esset faciendum. Et ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

sciencia. Fauoreçelo Henriquez *lib. 12. cap. 6. n. 8. Soto lib. 5. de iust. quest. 1. art. 5. ad 3. Nauarr. cap. 16. n. 1. & 13.* en quanto dizen, que la muger non pecca, si quando ay miedo de muerte, no resiste con el cuctopo, con tal que no se disponga al acto, ni coopere. Mas dexando à parte lo que ay en este caso, en el caso presente non se ha de tener esta sentençia, la raz on es, porque cohabitando con el marido es iusta à acomodarle al pecado, y esta en probabilissimo peligro de consentir.] Itaille, & Sanchez *vbi supra n. 16. cum Corduba in quest. lib. 1. quest. 11. ad fin. §. penult.*

3. His tamen non obstantibus non desunt Doctores asserentes in nostro casu ad euitandum periculum vitæ posse foraminam licite permittere vt vir vtatur suo corpore reddendo ei debitum, & ita docet Magister sententiarum, Hugo de Sancto Victore, Hostiensis, Perez, & alij penes Sanchez *num. 2.* quibus ex neoteris ego addo in aliquo casu nostrum Mofesum *in summ. tom. 1. tract. 4. cap. 14. num. 90.* vbi sic ait, Doctores dicunt, vt nec etiam ad euitandam mortem excusetur coniux, sciens impedimentum, non reddere debitum; quod mihi non probatur, quoties hoc impedimentum iam euenisset ex peccato, & sic detegeretur infamia coniugis. Vt si mulier antequam consummaret matrimonium cum viro, rem habuisset cum fratre, vel alio consanguineo viri in quarto gradu, vel cum patre, vel filio viri, quo casu matrimonium sequens esset nullum ob præcedens impedimentum dirimens, tunc puto, si non posset Religionem ingredi, nec adesse iusta causa petendi diuortium, puto, inquam, quod teneatur reddere debitum, & non detegere turpitudinem suam, qua occidenda sit per vitum, & occultè petere debet dispensationem circa illud impedimentum. Sed vrgent contrarij, quia fornicatio nunquam licita est; verùm licet prædicta opinio sit securior, & practicanda, nihilominus opinio contraria probabiliter habet in casu proposito, quod licet non possit petere debitum, tum tamen alter est in bona fide, vtitur iure suo petendo debitum, & sic potest alter sciens impedimentum dirimens permittere illi, vt suo corpore vtatur reddendo ei debitum ad vitandum publicum scandalum ac mortem, & intentio obtinendi dispensationem potest illum excusare à committendo nouo peccato, nam illa erit fornicatio materialis, & magis teneretur non facere alteri apertam iniuriam, quam vitare periculum fornicationis materialis, secus si verque id sciat, quia ex nulla parte excusari possit. Ita Mofesius, & alij *vbi supra*, quorum sententia mihi non placet, & Sanchez illam erroneam & falsam vocat.

4. Notandum est tamen hic obiter in casu supradicto, si ad Pontificem non patet accessus ex inopia, vel alia iusta causa impediende, potest Episcopus in dictis impedimentis dispensare. Ita Ochagauia *de Sacram. tract. 2. de matrim. quest. 11. concl. 3. num. 5.* & alij *vbi supra*.

RESOL. CLXXVII.

An impetrata dispensatione matrimonij nullius, coniux impedimenti conscientis teneatur aperire alteri matrimonium contractum fuisse irritum?

Et docetur quid in prædicto casu sit faciendum?

Et quid est agendum, quando reuoludatur matrimonium nullum, quia vni desuit consensus verus, an in tali casu sufficiat, vt renouet consensus absque eo, quod alter, qui vere, & legitime consensit, hoc sciat, & iterum de nouo consentiat? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 49.

§. 1. **H**æc quæstio grauissima est, & prima sententia asserit coniugem ignorantem nullitatem prioris matrimonij debere admoneri eius, vt modò denuo consentiat, & non sufficere eum post ablatum impedimentum, & cum eadem ignorantia antiqua accedere ad vxorem per copulam affectu maritali. Ita Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 2. disp. 36. num. 8.* quibus ego addo Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 14. difficult. 32. num. 6.* Ochagauia *de Sacram. tract. 2. de matrim. quest. 10. num. 2.* Basilium Pontium *de matrim. lib. 4. cap. 25. num. 2.* Comitolum *in resp. moral. lib. 1. quest. 120.* Hurtadum *de matrim. disp. 3. diff. 10. num. 36.* Rebellium *part. 2. lib. 2. quest. 9. num. 4.* Præpositum *in 3. part. D. Thome quest. 4. de matrim. dub. 18. num. 150.* Lessium *de iust. lib. 2. cap. 17. dub. 11. num. 76.* Et ratio est clara, quia nihil est magis contrarium consensui, quàm error, *lib. si per errorem, ff. de iurisd. omn. ind.* sed iste talis ex errore, quo putat foraminam esse suam vxorem, in illam consentit, & ad eam per copulam accedit; ergo verè non consentit. Deinde coniux ignarus impedimenti præcedentis, & modò per dispensationem ablati, tantùm intendit cum copula, vel aliis verbis ex errore dictis approbare prius matrimonium, & non aliud de nouo efficere, imò forsan si sciret fieri nouum matrimonium, illud facere recusaret, ergo, &c.

2. Non desunt tamen contrariam tenentes, & ideo illam docent doctissimi Thomistæ, Caietanus *in summ. verb. matrimonium, tit. contractus matrimonij potest reddi ex 7. capitibus vitiosus.* Sotus *in 4. dist. 28. qu. 1. art. 2. concl. 3. cas. 1.* Paludan. *in 4. dist. 46. qu. 1. art. 2. concl. 2. n. 14.* Bartholomæus Ledesma *de matrim. dub. 17.* Lopez *in instr. part. 2. cap. 39.* Petrus Ledesma *de matrim. quest. 45. art. 7. dub. vlt. §. sed dubium est, quodnam remedium.* & alij multi, & ita hanc sententiam plures Theologos Salmanticenses & Complutenses consultos etiam docuisse testatur Henriquez *in summ. lib. 11. cap. 3. n. 6. in glossa lit. T.* asserentes coniugem impedimenti conscientium obtenta dispensatione, vel impedimento cessante, non oportere alteri aperire prius matrimonium fuisse irritum, sed satis esse si caute curet vtriusque consensus renouari, vt dissimulante petendo ab altero, vt pro sua consolatione ipsum habeat in coniugem.

3. Quid ego sentiam dicam breuiter. Prima opinio tanquam probabilior est sequenda, sed quando timetur scandalum, aut graue damnum, & coniux neque ex aliquibus verbis generalibus potest à marito consensum extorquere, tunc sufficit copula procedens ex affectu maritali, & in hoc casu puro sine vilo scrupulo sequi posse secundam opinionem, vt etiam docent Doctores primæ sententiæ, Ochagauia & Sanchez; vnde Villalobos *vbi supra, num. 8.* sic ait. [Ha se mucho de notar, que se viuiese temor de grande escandalo, ò grave peligro, se puede seguir la sentençia que dize, que no es necessario aduertir à la parte ignorante de la nulidad del matrimonio, si no que basta consentir de nucuò el que sabia el impedimento, y Henriquez *lib. 11. cap. 3. num. 6.* dize que es lo mismo, aunque se crea que la persona ignorante auisada de la nulidad no contraheria, que basta, que no tenga entonces acto contrario, y assi que aquella preparacion habitual del animo de no consentir no obsta.] Itaille, quod vltimum etiam docuerat præter Henriquez, Petrus de Ledesma *de matrim. quest. 45. art. 3. dub. vlt.*

4. Notandum est tamen hic obiter, quod Sanchez *lib. 2. disp. 32. num. 9.* Coninch *disp. 2. 4. dub. 10. num. 90.* & alij asserunt, supradictam doctrinam non esse applicandam quando reuoludatur matrimonium nullum,

Ad elucidandam doctrinam huius Ref. lege supra Ref. 145. & vide etiam Ref. annot. sequ.

Sup. hoc supra in Ref. 74. §. Difficultas, ad medium, verf. Verum fi.

Sup. hoc supra in Ref. 146. & 147.

Nullum, quia vni defuit consensus verus, nam in tali casu docent sufficere, vt ille renouet consensus abfque eo, quod alter, qui verè & legitime confensit, hoc sciat, & iterum de nouo consentiat Sed contrarium docet Pontius de *matrim. lib. 4. cap. 24. num. 3.* Hurtado de *matrim. disp. 3. difficult. 9. num. 33.* & alij; & ita determinasse Clem. VIII. de hoc casu interrogatum à sacra Penitentiaria, testatur Paulus Comitrolus in *respons. moral. lib. 1. quæst. 120.*

RESOL. CLXXVIII.

An in negatione debiti coniugalis detur paruitas materiae? Ex p. 5. tract. 5. Rel. 14.

§. 1. **R**espondeo negationem debiti esse peccatum ex genere suo mortale, & contra iustitiam commutatiuam. Ita communiter omnes, & probatur, quia violatio iustitiæ commutatiuæ est ex genere suo mortalis, nisi paruitate materiae, aut alia causa venialis fiat. Dixi esse mortale ex genere suo, quia aliquando potest esse veniale, videlicet ex paruitate materiae, vt si vno frequentiter exigenti, alter raro debitum neget, aut illud ad breue tempus differat: vt si coniux die neget redditurus noctu, nam leuis materia est sæpissimè concedere, semel, aut iterum negare, aut ad modicum tempus differre, quod intelligendum est, si ex aliqua parte cesset incontinentiæ, pollutionis, aut morbi periculum, nam eo imminenti mortale esset negare, aut differre, & ita docet Cornejo in 3. part. D. Thoma tract. 6. de *matrim. disp. 5. dub. 1. quæst. 2.* & alij.

2. RESOL. XIV. pag. 143. in fine resol. addantur hæc: Et præsertim Basilius Pontius de *matrim. lib. 10. cap. 2. num. 5.* Non desinat tamen hic apponere ea, quæ circa præsentem questionem docuit Adamus Tannerus tom. 4. *disp. 8. quæst. 6. dub. 2. num. 16.* vbi sic ait. Quoties seclusa causa iusta negandi debitum, alter coniux, non obstante excusatione, serid instat, & vrget debitum, mortale est negare debitum. Ex quibus colligitur, nec paruitatem quidem materiae tali casu à peccato mortali excusari, etiam si vel semel tantum iuste, ac instanter petenti (esto ex parte petentis interueniat quædam intemperantiæ culpa) debitum negetur. Nimirum, quia vnicus etiam actus coniugalis, non solum tamquam debitum fidei coniugalis, sed etiam vt remedium concupiscentiæ, & prolis, seu posteritatis seminarium, grauis materia est. Quare non intelligo quod Sanchez *lib. 9. disp. 2. num. 11* docet, si coniux exigenti neget raro debitum absque periculo incontinentiæ exigentis, non esse mortale negare debitum. v. g. inquit, solet vir petere quater in mense, & petat iterum non erit mortale vxorem ea quinta vice negare, sine periculo incontinentiæ. Leuis enim res censetur semel, vel iterum negare, vt sit culpa lethalis. Sed re vera si seria, & constans sit petitio, nam raro petenti negati non poterit sine peccato mortali; quia respectu tantæ raritatis non potest videri parua materia, etiam vnica debiti negatio. Hucusque Tannerus. Verum sententiam Sanch. quam ipse impugnat, inuenio docere etiam Pet. Ochag. de *sacra. Matr. tr. 5. q. 1. num. 6.* vbi firmat, esse peccatum leue denegare debitum, quando raro denegatur, vt si vir quater solet petere in mense, non est mortale quinta vice debitum in mense denegare. Itaque. Sed quicquid sit de hoc, suadendum est coniugibus, vt faciles se in hac re ostendant, ne sua morositate animum coniugis ad amores illicitos auertant.

RESOL. CLXXIX.

Coniux quando tenetur reddere debitum petenti sub onere peccati mortalis? Ex part. 5. tract. 14. & Misc. 2. Ref. 36.

§. 1. **S**cio ignatum Confessarium aliquando denegasse absolutionem cuidam nobili heremico, quæ tamen in casu licito negabat aliquando debitum coniugale. Et ideo ad dubium propositum responder Petrus Ochagavia de *Sacram. tr. 5. de matrim. q. 1. n. 6.* Primum non esse peccatum graue denegare debitum in eo casu, quo alter coniux tantum petens debitum precibus & blanditijs; nisi ex necessitudine quis non audeat aliter exigere; patet, quia tunc non vult coniux grauius obligare, imò sepe neque licet. patet. quia hac ratione excusantur ab omni peccato debitores pecuniarij, qui suis creditoribus blanditijs petentibus debita, ea non solunt, licet notant Sotus in 4. *disp. 32. q. vnic. art. 1.* post conclusiones, & Henriquez *lib. 1. cap. 13. num. 7. in fin.* Secundo respondetur esse peccatum leue denegare debitum, quando raro denegatur, vt si vir quater solet petere in mense, non est mortale quinta vice debitum in mense denegare; etiam peccatum leue est cum non statim, sed post breue tempus soluitur debitum, vt si mane exigatur, & reddatur nocte. Tertio respondetur cum Soto, & Henrico *loc. cit.* nullum esse peccatum negare debitum, si nimis crebro, & numerate illud exigatur, secundum illud commune proloquium,

Est modus in rebus, sicut certi denique finis.

Quarto respondetur absque graui peccato denegare posse debitum, quando alter remisit illud petenti, vel rogatus facile desistit à petitione. Et hæc omnia docet Ochagavia *vbi supra*, & aliqua ex his docet etiam Hurtado de *matr. disp. 10. diff. 11.* cum alijs. Dicendum est igitur peccatum graue esse debitum nullimè reddere, & cum magna difficultate ei, qui serid petit illud, tum propter discordias, quæ tale solent pullulare, tum propter iniuriam factam alteri conforti eo modo denegando, quod suum est, tum etiam propter periculum incontinentiæ, quod inde potest resultare.

RESOL. CLXXX.

Virum coniux teneatur reddere debitum alteri petenti cum peccato veniali, v. g. quoad situm, &c.? Et notatur, quod vir habens votum castitatis, si petiti, vxor teneatur reddere debitum? Etiamque aduertitur probabile esse non peccatum coniugem reddendo debitum incestuose, qui scilicet peccauit cum ipsius vxoris consanguinea ante dispensationem, quia non cooperatur peccato alterius? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 295. alias 296.

§. 1. **M**artin. Bonacina de *matrim. quæst. 4. par. 3. num. 9. & 10.* negatiue respondet, docet enim coniugem non debere debitum alteri coniugi, qui petit modo indebito, quoad situm, nisi adit iusta causa, ob quam excusetur à petendo tali modo; nam petit illicitè ex circumstantia actus.

2. Verum ego puto contrarium asserendum esse cum Sanchez *tom. 3. lib. 9. disp. 16. num. 8.* cui ego addo Basilium Pontium de *matrim. lib. 10. cap. 11. num. 4.* & Fillucium *tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 9. num. 308.* & 328. quia peccatum veniale peccatis sic debetum in hoc casu nascitur ex ipso affectu petentis, & vt